

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

GAZETECİLİK

BASIN SUÇLARI

Ankara, 2013

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığı'na ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ -1	3
1. BASIN SUÇLARI, BASINDA CEZA SORUMLULUĞU, RADYO VE TELEVİZYON KANUNU	3
1.1. Basın Suçu ve Unsurları	3
1.1.1. Basın Suçları	4
1.1.2. Basın Suçunun Unsurları	5
1.2. Cevap ve Düzeltme Hakkı	6
1.2.1. Süreli Yayınlarda Cevap ve Düzeltme Hakkı	6
1.2.2. Radyo ve Televizyon Yayınlarında Cevap ve Düzeltme Hakkı	8
1.2.3. İnternet Yayınlarında Cevap ve Düzeltme Hakkı	9
1.3. Basın Kanununda Ceza Sorumluluğu Sistemi	10
1.3.1. Süreli Yayınlarda Ceza Sorumluluğu	10
1.3.2. Süreli Olmayan Yayınlarda Ceza Sorumluluğu	11
1.3.3. Radyo ve Televizyon Yayınlarında Ceza Sorumluluğu	11
1.3.4. İnternet Yayınlarında Ceza Sorumluluğu	13
1.4. Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının Yayını Hakkındaki Kanun (No: 3984)	13
UYGULAMA FAALİYETİ	16
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	18
ÖĞRENME FAALİYETİ – 2	19
2. BASIN KARTLARI	19
2.1. Basın Kartı Kavramı	19
2.1.1. Basın Kartı Kimlere Verilir	19
2.1.2. Basın Kartının Süreklilik Kazanması	20
2.2. Basın Kartı Alabilmenin Koşulları ve İade Edilmesi Gereken Durumlar	20
2.2.1. Basın Kartı Alabilmenin Koşulları	20
2.2.2. Basın Kartının İade Edilmesi Gereken Hâller	21
2.2.3. Basın Kartının İptal Edileceği Hâller	22
2.3. Basın Kartlarının Sağladığı Kolaylıklar	22
UYGULAMA FAALİYETİ	24
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	26
MODÜL DEĞERLENDİRME	27
CEVAP ANAHTARLARI	30
KAYNAKÇA	31

AÇIKLAMALAR

ALAN	Gazetecilik
DAL/MESLEK	Alan Ortak
MODÜLÜN ADI	Basın Suçları
MODÜLÜN TANIMI	Basın kuruluşlarının hak ve sorumluluklarını içeren öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/16
ÖN KOŞUL	Fikir Hakları modülünü almış olmak
YETERLİK	Haberleşme ile ilgili yasal düzenlemelere uymak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç: Bu modül ile basın kuruluşlarının hak ve sorumluluklarını inceleyerek işinizi yasalara uygun olarak yapabileceksiniz. Amaçlar: 1. Basını düzenleyen yasalara uygun davranabileceksiniz. 2. Basın kartı alabilmek için gerekli koşulları sıralayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf ortamı, bilgisayar laboratuvarı Donanım: Ders kitabı, örnek olaylar, projektör, dergiler, gazeteler, televizyon, <i>internet</i>, bilgisayar
ÖLÇME VE DEĞERLERDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Gazetecinin mesleğini yaparken basın meslek ilkelerine, basın ahlakına ve haberleşme hukukuna uygun hareket etmesi beklenmektedir. Bir önceki modülde basın ahlakı ve basın meslek ilkeleri incelendi. Bu modülde ise kitle iletişim mevzuatı ele alınmaktadır.

Gazetecinin görevini yaparken kamu yararını gözetmesi, kişiler hakkında şeref ve haysiyetini küçük düşürücü, gerçeğe aykırı yayınlar yapmaması gerekmektedir. Ancak zaman zaman bazı gazetecilerin ve basın kuruluşlarının kamu yararına olmadan, kişiler hakkında gerçeğe aykırı yayınlar yaptıkları görülür. Kanun koyucu, gazetecilerin kamu yararına uygun yayın yapmalarını sağlayabilmek ve basın kuruluşlarının yaptığı asılsız yayınlardan kişileri koruyabilmek için kitle iletişim mevzuatında bu konuya yönelik birtakım kurallar getirmiştir.

Kitle iletişim mevzuatında basın suçları açıklanmıştır. Kişilerin şeref ve haysiyetini küçük düşürücü, gerçeğe aykırı yayınlar yapıldığında kişilere cevap ve düzeltme hakkı tanınmıştır. Kitle iletişim mevzuatında, basın yayın kuruluşları tarafından suç oluşturan bir yayın yapıldığında, bu suçtan yayın kuruluşunda kimin ya da kimlerin sorumlu olduğu belirtilmiştir. Yine kitle iletişim mevzuatında; ülkemizde kamu ve özel sektörde yayın yapabilecek yayın kuruluşlarına izin vermekle görevli olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu oluşturulmasından bahsedilmiş, kamu yararına yayın yapılabilmesi için Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından konulan yayın ilkelerinin neler olduğu açıklanmıştır. Ayrıca Basın Kartları Yönetmeliği'nde gazetecilerin görevlerini yaparken kendilerine verilen basın kartları ve bunların basın mensuplarına sağladığı kolaylıklar hakkında bilgi verilmiştir.

Kuşkusuz yarının gazetecileri olan siz öğrencilerimiz için bu konular son derece önemlidir. Bu modülde yukarıda açıkladığımız konular hakkında bilgi sahibi olacaksınız. Böylece basını düzenleyen yasalara uygun davranabilecek, işinizi yasal prosedüre uygun olarak yapabileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ -1

AMAÇ

Basın suçlarını ve bunlara uygulanan yaptırımları öğrenerek, basını düzenleyen yasalara uygun davranabileceksiniz.

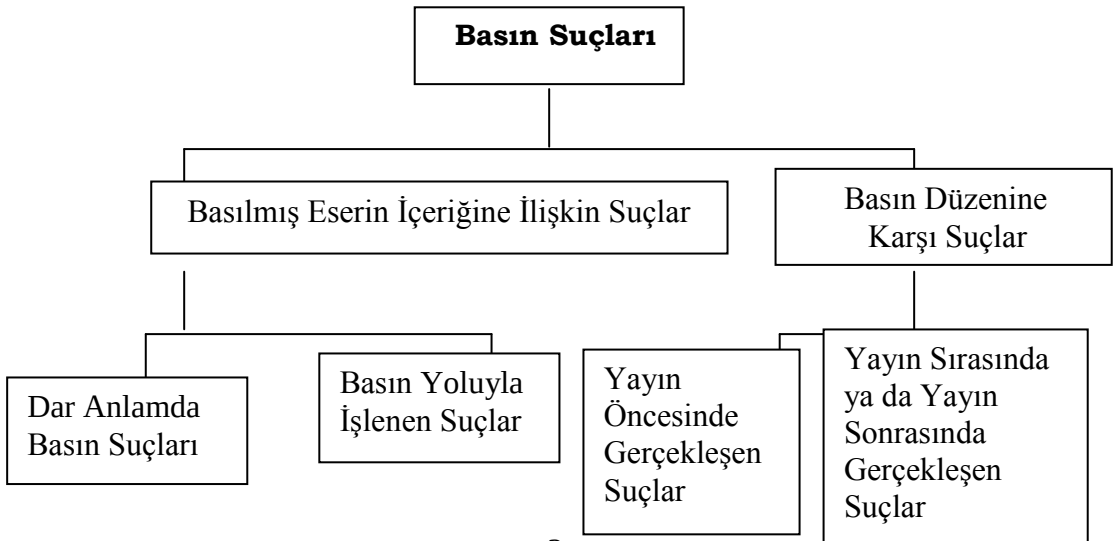
ARAŞTIRMA

- Basından izlediğiniz bir basın suçu örneği varsa sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
- RTÜK hangi durumlarda yayın yasağı, kapatma cezası uyguluyor, araştırınız.
- Basın yoluyla işlenen suçlara, normal yollarla işlenen suçlardan daha ağır ceza verilmesinin sebebi nedir, araştırınız.
- Yazılı ve sözlü basından bir cevap ve düzeltme metni elde ediniz.

1. BASIN SUÇLARI, BASINDA CEZA SORUMLULUĞU, RADYO VE TELEVİZYON KANUNU

1.1. Basın Suçu ve Unsurları

Basın suçları, basılmış eserin içeriğine ilişkin suçlar (basın suçları) ve basın düzenine karşı işlenen suçlar (basın zabıta suçları) şeklinde ikiye ayrılmıştır.

1.1.1. Basın Suçları

➤ Basılmış eserin içeriğine ilişkin suçlar

Basın suçu, basılı eserin içeriği ile ilgili suçlardır. Bunlar da dar anlamda basın suçları ve basın yoluyla işlenen suçlar diye ikiye ayrılmaktadır.

• Dar anlamda basın suçları

Kanun belirli bir hareketi, sadece basın yoluyla işlendiği zaman cezalandırıp kitle haberleşme araçları dışında yayınlandığında cezalandırmıyorsa bu tür suçlar, “Dar anlamda basın suçu”dur.

Örneğin; intihar konusunda düzenlenen bir konferansta, intihar olayı ayrıntılı fotoğraflarla açıklanırsa bu basın suçu sayılmaz. Ancak aynı fotoğraflar kitle iletişim araçlarında yayınlanırsa basın suçu oluşturur.

• Basın yoluyla işlenen suçlar

Bu suçlar basın yoluyla da diğer yollarla da işlenebilir.

Suçun herhangi bir araçla işlenebilmesi mümkünken basının araç olarak kullanılmasıyla işlenen suçlardır. Bu suçların özelliği, basının araç olarak kullanılmasıdır. Bu suç türünde yayın, suçun oluşabilmesi için bir ön şarttır. Örneğin; hakaret suçu söz, mektup, telefon yoluyla işlendiği zaman sıradan bir suçtur. Kitap, broşür, dergi vb. kitle iletişim araçlarıyla işlendiği zaman ise “**basın yoluyla işlenmiş suç**”a dönüşür.

Suçun basın yoluyla işlenmesi ağırlaştırıcı bir sebeptir. Çünkü daha geniş kitlelere ulaşmaktadır.

➤ Basın düzenine karşı suçlar

Basılı eserin biçimi ile ilgili suçlardır. Bu suçlar basın yayın faaliyetlerinin düzenli bir şekilde yürütülebilmesi için konulmuş yasalara uyulmadığı durumlarda ortaya çıkar. Basın düzeni suçları, yayın öncesinde, yayın sırasında ya da yayın sonrasında ortaya çıkan basın düzeni suçları şeklinde sıralanabilir.

• Yayın öncesinde ortaya çıkan basın düzeni suçları

Bazı idari yükümlülüklerin yerine getirilmemesi sonucunda ortaya çıkan suçlardır. Örneğin; beyanname vermeden süreli yayın çıkarmak, beyannamede meydana gelen değişiklikleri süresi içinde bildirmemek, birer yayın öncesinde gerçekleşen basın düzeni suçudur.

- **Yayın sırasında ya da yayından sonra işlenen basın düzeni suçları**

Bu tür suçlarda, basılı eserin yayını bir ön şarttır. Yani bir eser yayınlanmaz, basıldıktan sonra depoda bekletilir ise, basılı eserle suç işlenmiş olsa dahi suç oluşmaz.

Ancak matbaacı basılı esere yer, yıl, tarih vb. yazmadığında ve bastığı eseri göndermekle yükümlü olduğu yerlere göndermediğinde bu suç işlenmiş olur.

1.1.2. Basın Suçunun Unsurları

➤ Basılı eserin fikrî içeriği

Basın kanunları, genellikle basılmış eserlerin içeriğine ilişkin suçlar hakkında özel bir ceza sorumluluğu yönetimi kurmuştur. Bunun sebebi, basının kitleler üzerindeki fikrî etkinliğini yasal denetim altına almaktır.

Basın suçları geniş kitleleri etkiledikleri için ayrı bir yönetime bağlanmıştır. Fikir suçlarında ölçüt, kitleleri fikrî yönden etkilemek olduğuna göre bu suçların, basılı eserin fikrî içeriğiyle ilgili olması gerekir.

Bir fiilin basın suçu sayılabilmesi için kitleler üzerinde tehlikeli bir fikrî etkinliğe sahip olması gerekir. Ancak Basın Kanunu'nda, bu durumun bazı istisnaları da vardır. Örneğin; Kanun'un 4. maddesindeki bilgilerin (basılmış eserin yayın yeri, yılı, matbaacının, yayıncının adları, iş yerleri) gerçeğe aykırı olarak gösterildiği durumlarda, bu yanlış bilgilerin okuyucu kitlesi üzerinde tehlikeli bir fikrî etkinliğe sahip olmamasına rağmen, cezaî yaptırım uygulandığı görülür (Mad.20).

Yine Basın Kanunu, özel çaba ile elde edilen yazı ve resimlerin süreli yayın sahibinden izin alınmadan yayınlanması durumunda, yayınlayan kişiye cezaî yaptırım öngörmüştür (Mad.26). Burada suçu işleyen kişinin cezalandırılmasının nedeni, süreli yayın sahibinin fikrî haklarının korunmasıdır. Yoksa fiilin, kitleler üzerinde tehlikeli bir fikrî etkinliğe sahip olduğu söylenemez. Basın düzenine karşı işlenen suçlar fikri bir içeriğe sahip değildir. Bu fiillerin cezalandırılmasının sebebi, basın düzenini sağlamaktır; toplumu tehlikeli fikirlerden korumak değildir.

➤ Basılmış eserin yayımlanması

Basın suçundan söz edebilmek için her şeyden önce, ortada bir basılı eserin olması gerekir. Basılı eserin olması da yeterli değildir. Bu eserin yayımlanmış olması gereklidir. Basılmış eserler yoluyla işlenen suçlar yayım anında oluşur.

Yayım, Basın Kanunu'nun 2. maddesinde "Basılmış eserin herhangi bir şekilde kamuya sunulmasıdır." şeklinde tanımlanır. "Dağıtılma" ve "Gösterime Sunulma" yayım şekilleridir. Basın Kanunu "dinletilme"yi de yayım türü olarak kabul etmektedir.

Basın Kanunu'nun 11. maddesinin ilk fıkrası "Basılmış eserler yoluyla işlenen suç, yayım anında oluşur." diyerek yayımı, basın suçunun zorunlu bir ögesi olarak göstermiştir.

Yayım, suçun basın yoluyla işlenmesinin tehlikesini simgeler ve bunun sonucu olarak basın suçlarının özel sorumluluk rejimine bağlanmasını gerektirir. Suç oluşturan basılı eserlerde, eserin yayınlandığı zaman suçun işlendiği zamanı gösterir.

1.2. Cevap ve Düzeltme Hakkı

1.2.1. Süreli Yayınlarda Cevap ve Düzeltme Hakkı

"Cevap ve düzeltme hakkı" (tekzip hakkı); kişilik haklarına zarar veren ve hukuka aykırı nitelik taşıyan yayına karşı, yayından zarar görene, aynı araç ve imkânlardan faydalanma hakkı tanınmasıdır.

➤ Cevap ve düzeltme hakkının şartları

- Cevap ve düzeltme hakkını gerektiren durumlar

Cevap ve düzeltme hakkı "kişilerin şeref ve haysiyetini ihlal edici" veya "kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayımlar" yapılması durumlarında kullanılabilir.

- Cevaba konu olan yazının niteliği

Bir kişinin, kişilik haklarına zarar veren yayın, haber, eleştiri, değerlendirme, resim, karikatür vb. olsa dahi cevap ve düzeltme hakkını gerektirir.

Cevap ve düzeltme hakkı, Anayasa'nın 32. maddesine göre hem yazılı basın, hem de bütün kitle haberleşme araçlarıyla yapılan yayınlarda kullanılabilir.

➤ Cevap ve düzeltme hakkının tarafları

- Cevap ve düzeltme hakkını kullanabilecek kişiler

Gerçek kişiler kullanabilirler. Ayrıca cevap ve düzeltme hakkını kazanıp bu hakkı kullanmadan ölen kişiler için mirasçıları, bu hakkı kullanabilirler. Yabancılar da cevap ve düzeltme hakkını kullanabilirler.

- Cevap metnini yayınlamakla sorumlu olan kişi

Basın Kanunu, cevap ve düzeltme yazısının yayımlanması görevini, **sorumlu müdüre** vermiştir.

➤ Cevap ve düzeltme hakkının kullanılması

- **Cevap ve düzeltme metninin biçimi**

Cevap ve düzeltme hakkının kötüye kullanılmaması, bu yolla basın özgürlüğünün gereksiz yere sınırlandırılmaması için birtakım şartlar konulmuştur:

- Cevap ve düzeltme yazısında suç bulunmamalıdır. Örneğin, cevap yazısında gazete sahibi ve sorumlu müdüre hakaret ediliyorsa bu yazı yayınlanmaz.
- Cevap metninin, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmaması gerekir.
- Cevap yazısının, cevap verilen yazıyla ilgili olması gerekir. Cevap veren, bir yayını bahane ederek cevabında o yayında ortaya atılan iddialar dışında, başka konuları ele alıp cevap metninde işleyemez.
- Cevap verilen yazı, cevaplandırılardan daha uzun olmamalıdır. Buna göre cevap metni, asıl metnin iki katını geçemez. Yirmi satırdan az olan yazılara verilecek cevap, otuz satırı geçemez.
- Cevap metni, hak sahibinin ve yetkilinin imzasını taşımalıdır.

- **Cevap ve düzeltme hakkının kullanılma yöntemi**

Hak sahibi, yukarıda anlatılan şartlara uygun olarak hazırladığı imzasını taşıyan cevap ve düzeltme metnini, yayımdan itibaren en geç 2 ay içinde, süreli yayının sorumlu müdürüne vermeli ya da göndermelidir. Yayımdan itibaren iki ayın geçirildiği durumlarda cevap ve düzeltme hakkı kullanılamaz.

Cevap ve düzeltme yazısını alan sorumlu müdüre üç günlük süre tanınmıştır. Sorumlu müdür, gönderilen cevap ve düzeltme metnini değiştirmeden ekleme yapmadan üç günün bitiminden sonra çıkan ilk nüshada yayımlamak zorundadır. Sorumlu müdür tarafından cevap ve düzeltme metninin yayımlanmadığı durumlarda hak sahibi, cevap ve düzeltme yazısının yayımlanması için bulunduğu yerin sulh ceza mahkemesine başvurur.

Sorumlu müdürün mahkeme kararı ekinde gelen cevap ve düzeltme metnini geri çevirme hakkı yoktur.

Cevap ve düzeltme metninin süreli yayının suç içeren metninin yayımlandığı aynı sayfa, sütun ve aynı puntolarda yayımlanması gerekmektedir.

- **Cevap ve düzeltme hakkının ihlali suçları**

Basın Kanunu'nun cevap ve düzeltme hakkının kullanılış biçimini düzenleyen 19. maddesinde konulmuş kurallara aykırı davranışlar için Basın Kanunu'nun 29. maddesinde çeşitli cezaî yaptırımlar ön görülmüştür. Bütün bu suçlarda fail, **sorumlu müdürdür**.

Basın Kanunu'nun 29. maddesine göre sorumlu müdür, cevap ve düzeltme metnini yöntemine uygun olarak yayımlamazsa suç işlemiş olur.

Mahkemenin yayınlama kararı vermiş olduğu cevap ve düzeltme metninin yayınlanmaması da suçtur. Bu durumda faile ağır para cezası uygulanır.

1.2.2. Radyo ve Televizyon Yayınlarında Cevap ve Düzeltme Hakkı

➤ Özel radyo, televizyonlarda cevap ve düzeltme hakkı

- Cevap ve düzeltme hakkının doğması için koşullar

Sürekli yayınlarda olduğu gibi radyo, televizyonlarda da cevap ve düzeltme hakkı, bir kişinin “şeref ve haysiyetine dokunulması” veya onunla ilgili olarak “gerçeğe aykırı yayın yapılması” durumlarında kullanılır.

Radyo, televizyon yayınlarında cevap ve düzeltme hakkını kullanacak olanlar gerçek ve tüzel kişilerdir. Buradaki tüzel kişilerden kastedilen özel hukuk tüzel kişileridir. Devlet dairelerinin, kamu kuruluşlarının cevap ve düzeltme hakkı yoktur.

- Cevap ve düzeltme hakkının kullanılma yöntemi

Radyo, televizyonda cevap ve düzeltme hakkının kullanılması için 3984 Sayılı Kanun, yargıya başvurma sistemini kabul etmiştir. Başvurma süresi ise 10 gündür.

Cevap ve düzeltme hakkının kullanılma yönteminin aşamaları şöyledir: İlgili kişi, yayın tarihinden itibaren 10 gün içinde mahkemeye başvuracaktır. Bu mahkeme, ulusal yayın yapan kuruluşlar için Ankara Sulh Ceza Mahkemesi; bölgesel ve yerel yayın yapan kuruluşlar için ise başvuru sahibinin ikamet ettiği yerin sulh ceza mahkemesidir. Başvuru üzerine mahkeme gerekli incelemeyi yaparak üç gün içinde karar verir. Başvuru, yerinde bulunursa cevap ve düzeltme metni, yayının yapıldığı aynı saatte, aynı program içinde yayınlanır. Yayın süresini ve şeklini hâkim belirler. Verilen karara karşı, tebliğden itibaren üç gün içinde bir üst mahkemeye (Asliye Ceza Mahkemesine) itiraz edilebilir. Üst mahkemenin üç gün içinde vereceği karar kesindir. Mahkeme kararı, cevap ve düzeltme metninin yayınlanması şeklindeyse ilgili kuruluşa tebliğinin ertesi günü yayının yapılması gerekir.

➤ Türkiye radyo ve televizyonlarında cevap ve düzeltme hakkı

TRT Kanunu; Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumuna bağlı radyo ve televizyon yayınlarında kişilik haklarına yönelmiş bir saldırı olduğunda ilgililerin haklarını aramak, gerçeğin kamuoyunca bilinmesini sağlamak için cevap ve düzeltme hakkını kullanmaya yönelik, özel bir düzenleme getirmiştir.

Bu düzenleme yazılı basında, özel radyo, televizyon yayınlarında cevap ve düzeltme hakkının kullanımına ilişkin düzenlemelerden farklıdır.

Bir kişinin şeref ve haysiyetine aykırı yayın yapıldığı durumlarda:

- TRT Kurumu, o kişinin yayın tarihinden başlayarak yedi gün içinde göndereceği cevap ve düzeltme metnini, Genel Müdürlükçe kabulünden itibaren üç gün içinde yayınlamakla yükümlüdür.
- Cevap ve düzeltme metninde suç içeren yayının, bir kişinin şeref ve haysiyetine dokunduğunun ya da bir kişi hakkında gerçeğe aykırı olduğunun belirtilmesi gerekir. Ayrıca gerçeğin ne olduğu hakkında kısa bir açıklama yapılmalıdır.
- Cevap ve düzeltme metni, cevap ve düzeltmeye sebep olan yayının süresinden daha uzun olamaz.
- Cevap ve düzeltme metninin suç oluşturması durumunda Genel Müdürlük, bu metni yayınlamaz ve ilgisine üç günün sonunda bildirir.
- İlgili, bu red kararına karşı, iki gün içinde Ankara Sulh Ceza Mahkemesi Hâkimliğine itirazda bulunabilir.
- Hâkim, en geç iki gün içinde cevap ve düzeltme metninin yayınlanıp yayınlanmaması hakkında karara varır. Kararın bir örneği taraflara gönderilir.
- Taraflar karara, kendilerine tebliğinden başlayarak iki gün içinde, Ankara Asliye Ceza Hâkimliğine itirazda bulunabilirler.
- Asliye Ceza Hâkiminin verdiği karar kesindir.

Cevap ve düzeltme metni gerçek kişiler, tüzel kişiler veya mirasçıları tarafından kullanılabilir.

1.2.3. İnternet Yayınlarında Cevap ve Düzeltme Hakkı

İnternet yayınlarında cevap ve düzeltme hakkı 2007 yılında yayımlanan 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun”la düzenlenmiştir.

Kanunun 9. maddesine göre, içerik nedeniyle hakları ihlal edildiğini iddia eden kişi, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması halinde, yer sağlayıcısına başvurarak kendisine ilişkin içeriğin yayından çıkarılmasını ve yayındaki kapsamından fazla olmamak üzere hazırladığı cevabı, bir hafta süreyle *internet* ortamında yayımlanmasını isteyebilir. İçerik veya yer sağlayıcı, kendisine ulaştığı tarihten itibaren iki gün içinde, talebi yerine getirir. Bu süre zarfında talep, yerine getirilmediği takdirde reddedilmiş sayılır.

Talebin reddedilmiş sayılması halinde kişi, on beş gün içinde yerleşim yeri Sulh Ceza Mahkemesine başvurarak içeriğin yayından çıkarılmasına ve yayındaki kapsamından fazla olmamak üzere, hazırladığı cevabın bir hafta süreyle *internet* ortamında yayımlanmasına karar verilmesini isteyebilir. Sulh Ceza Hâkimi bu talebi üç gün içinde, duruşma yapmaksızın karara bağlar. Sulh Ceza Hâkiminin kararına karşı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir.

Sulh Ceza Hâkiminin kesinleşen kararının, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 9. maddesinin birinci fıkrasına göre yapılan başvuruyu yerine getirmeyen içerik veya yer sağlayıcısına

tebliğinden itibaren, iki gün içinde içerik yayından çıkarılarak hazırlanan cevabın yayımlanmasına başlanır.

Sulh Ceza Hâkiminin kararını bu maddede belirtilen şartlara uygun olarak ve süresinde yerine getirmeyen sorumlu kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İçerik veya yer sağlayıcının tüzel kişi olması halinde, bu fıkra hükmü yayın sorumlusu hakkında uygulanır.

1.3. Basın Kanununda Ceza Sorumluluğu Sistemi

➤ Basılmış eserin içeriğine ilişkin suçlarda (basın suçlarında) sorumluluk sistemi

Dar anlamda basın suçları ve basın yoluyla işlenen suçlar için Basın Kanunu’nun 16. maddesi “özel sorumluluk sistemi”ni getirmiştir.

Özel sorumluluk sistemleri yayının süreli olup olmamasına göre farklılık göstermektedir.

➤ Basın düzenine karşı işlenen suçlarda (basın zabıta suçlarında) sorumluluk sistemi

Basın Kanunu’nda, basın düzenine karşı işlenen suçlarda, özel sorumluluk sisteminin uygulanamayacağı ve basın düzenini bozucu davranışta bulunan kişinin cezalandırılması ile yetinilerek genel sorumluluk kuralları içinde kalınacağı belirtilmiştir. Örnek verecek olursak, Basın Kanunu’na göre cevap ve düzeltme yazısının yayımlanmaması hâlinde sorumlu tutulup cezalandırılacak olan kişiler “sorumlu müdür” ve “sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili”dir. Süreli yayınlardan (dönemsel yayınlarda), zorunlu bilgileri basılmış eserde göstermeme suçundan sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu tutulurken süreli olmayan yayınlarda (dönemsel olmayan yayınlarda) ise yayımcı ile basımcı sorumlu tutulur. Basılmış eserin nüshalarının belli makamlara teslim zorunluluğunun yerine getirilmemesi hâlinde ise basımcı sorumlu tutulur.

1.3.1. Süreli Yayınlarda Ceza Sorumluluğu

Basın Kanunu’nun 11. maddesinde ceza sorumluluğu konusu düzenlenmiştir. Süreli (dönemsel) yayınlarda işlenen suçlardan “eser sahibi” sorumludur.

Eser sahibi yazıyı veya resmi, fikren meydana getiren ya da eserin hazırlanması için gerekli fikrî malzemeyi sağlayan kişidir.

Süreli yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında bulunması sebebiyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın önceki mahkûmiyet dolayısıyla eser sahibinin cezasına etkisinin

olmayacağı durumlarda, sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur.

Ancak bu eserin, sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanması hâlinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir.

1.3.2. Süreli Olmayan Yayınlarda Ceza Sorumluluğu

Süresiz yayınlarda ceza sorumluluğu **yayın sahibine** aittir.

Süresiz yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması sebebiyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hâllerinde, **yayımcı** sorumlu olur. Yayımcının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması hâllerinde ise **basımcı** sorumlu olur.

Süreli olmayan yayınlarda **kademeli sorumluluk sistemi** benimsenmiştir. Birinci derecede **eser sahibi** cezalandırılır. Eser sahibi bulunamazsa **yayımcı** cezalandırılır. Yayımcıya ulaşılamazsa ceza sorumluluğu **matbaacı (basımcı)**ya geçer.

1.3.3. Radyo ve Televizyon Yayınlarında Ceza Sorumluluğu

- **Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu yayınlarında sorumluluk**
 - **Ön hazırlıktan sonra gerçekleşen canlı yayınlarda sorumluluk**

TRT Kurumunun gerçekleştirdiği yayınlarda sorumluluk konusu, kanun koyucu tarafından düzenlenmiştir. Kanunda yer alan düzenlemeye göre, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunun yayınları yoluyla işlenen suçlarda veya haksız fiillerde, yayın tespit yoluyla yapılmışsa **metni yazan veya sesi tespit edilen ile birlikte, bu metni veya tespiti fiilen kontrol eden ve yayını fiilen yöneten ve kontrol eden kişiler** sorumludur.

Kendilerine verilen metinleri aynen okumakla görevli olan ve denetim görevi bulunmayan personelin sorumluluğu yoktur.

- **Canlı olmayan tespitli yayınlarda sorumluluk**

Canlı olmayan tespitli yayınlarda ön hazırlıktan sonra yapılan canlı yayınlarda olduğu gibi **konuşan ile birlikte yayını fiilen yöneten kişiler** de sorumludurlar.

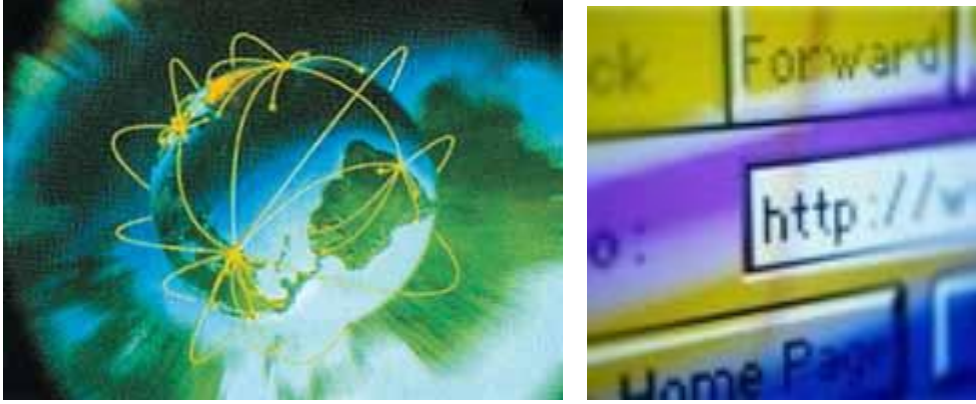
Kendilerine verilen metinleri aynen okumakla görevli olan ve denetim görevi bulunmayan personelin sorumluluğu yoktur.

➤ **Özel radyo ve televizyon yayınlarında sorumluluk**

İçeriğini bilerek, televizyon ve radyo yayınlarında suç oluşturan ve haksız fiil işleyen kişiler, bu durumda fiilleri ve kusurları oranında sorumlu olurlar.

RTÜK tarafından çıkarılan yönetmeliğe göre yayından doğan sorumluluk, **yayını yöneten veya programı yapanla birlikte sorumlu müdüre** aittir. Ancak sorumlu müdürün bilgisi olmaksızın yapılan suç oluşturan yayınlarda sorumluluk **yayına karar veren kişilere** aittir.

1.3.4. İnternet Yayınlarında Ceza Sorumluluğu

Resim 1.1: İnternet yayınları

İnternet yayınlarında ceza sorumluluğu, 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun”la düzenlenmiştir. Kanun’un 4. maddesine göre, içerik sağlayıcı *internet* ortamında kullanımına sunduğu her türlü içerikten sorumludur; bağlantı sağladığı, başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak, sunuş biçiminden bağlantı sağladığı içeriğe benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumluluğu vardır.

1.4. Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının Yayını Hakkındaki Kanun (No: 3984)

Kanun 13.04.1994 tarihinde kabul edilmiştir. Bu Kanun’un amacı; radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esas ve yöntemleri belirlemektir (madde 1).

Bu Kanun; her türlü teknik, yöntem ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun, elektromanyetik dalga yoluyla yurt içine ve yurt dışına yapılan radyo ve televizyon yayınları ile ilgili konuları kapsar (madde 2).

Resim 1.2: Televizyon haber görüntüsü

Kanun Türkiye’de ilk defa özel radyo ve televizyonların yayınlarını düzenleyen hükümler getirmiştir. Aynı zamanda bu Kanun, özel radyo ve televizyonlara hukukî bir

nitelik kazandırmıştır. Kanunun getirdiği düzenlemeye göre; kamu ve tüm özel radyo ve televizyon kuruluşlarına kanal ve frekans bandı tahsis etmek, yayın izni ile lisans vermek ve bu tahsis ve izni iptal etmek yetkisi, Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna (RTÜK) aittir.

Radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesinde, yazılı basına göre daha net ilkeler belirlenmiş ve daha çok yasaklar getirilmiştir. Bunun nedeni radyo ve televizyon yayınlarının yazılı basına göre daha etkili olmasıdır. Radyo ve televizyon yayınlarında toplumun yayınlara maruz kalma, izleme, kolayca ulaşabilme olasılığı daha yüksektir.

Radyo ve televizyon yayınlarının yayın ilkelerine uygunluğunu, Radyo Televizyon Üst Kurulu denetler (madde 4). Radyo, televizyon yayınlarında uyulması gereken yayın ilkeleri aşağıda sıralanmaktadır:

➤ **Radyo, televizyon ve veri yayınlarında uyulması gereken yayın ilkeleri şunlardır:**

- Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılaplarına aykırı yayın yapılmaması,
- Toplumu şiddete, teröre, etnik ayrımcılığa sevk eden veya halkı sınıf, ırk, dil, din, mezhep ve bölge farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik eden veya toplumda nefret duyguları oluşturan yayınlara imkân verilmemesi,
- Yayıncılığın, gerek yayın organı, gerekse hisse sahipleri ve üçüncü dereceye kadar kan ve sıhrî hısımları veya bir başka gerçek veya tüzel kişinin haksız çıkarları doğrultusunda kullanılmaması,
- İnsanların dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri nedenlerle hiçbir şekilde kınanmaması ve aşağılanmaması,
- Yayınların, toplumun millî ve manevî değerlerine ve Türk aile yapısına aykırı olmaması,
- Özel hayatın gizliliğine saygılı olunması,
- Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarının, temel ilkelerinin ve millî kültürün geliştirilmesi,
- Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan konuşma dili olarak kullanılması,
- Kişilerin manevî şahsiyetlerine, eleştiri sınırları ötesinde saldırıda bulunulmaması, cevap ve düzeltme haklarına saygılı olunması, soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberlerin soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanmaması, saklı kalması kaydıyla verilen bilgilerin kamu yararı ciddi bir biçimde gerektirmedikçe yayınlanmaması,
- Yayıncılığın haksız bir amaç ve çıkara alet edilmemesi ve haksız rekabete yol açılmaması, ilan ve reklam niteliğindeki yayınların bu niteliklerinin şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıklanması, bir basın organının özel çabalarla yarattığı ürünün, kendi ürünüymüş gibi sunulmaması,

- ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesine özen gösterilmesi,
- Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimsenin suçlu ilan edilmemesi,
 - Haberlerin yayınlanmasında tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerine bağlı olunması,
 - Halkı aldatacak, yanıltacak veya haksız rekabete yol açacak reklam yayınlarına yer verilmemesi,
 - Siyasi partiler ve demokratik gruplar arasında fırsat eşitliği sağlanması,
 - Yayınlarda, eser ve bağlantılı hak sahiplerine 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile tanınan hakların ihlal edilmemesi,
 - Bilgi iletişim telefonları yoluyla yarışma ve benzeri yöntemlere başvurulmaması ve bunların sonucunda dinleyici ve seyircilere ikramiye verilmemesi,
 - Televizyonda bölünür ekran yoluyla ana program ile ilgili veya ilgisiz bilgiler veren konuları işleyen yayınların yapılmaması,
 - Program hizmetlerinin bütün unsurlarının insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olması,
 - Yayınların müstehcen olmaması,
 - Kadınlara, güçsüzlere, özürlülere ve çocuklara karşı şiddetin ve ayrımcılığın teşvik edilmemesi,
 - Yayınların şiddet kullanımını özendirici veya ırkçı nefret duygularını kışkırtıcı nitelikte olmaması,
 - Suç örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerinin yansıtılmaması,
 - Gençlerin ve çocukların fiziksel, zihinsel ve ahlakî gelişimini zedeleyecek türden programların, bunların seyredebileceği zaman ve saatlerde yayınlanmamasıdır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Basın suçlarını ve bunlara uygulanan yaptırımları öğrenebilmek için aşağıdaki uygulamaları yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Basın suçu ve unsurlarını sayınız.	
➤ Cevap ve düzeltme hakkının kimler tarafından kullanıldığını belirtiniz.	➤ Gerekirse öğrenme faaliyetine geri dönerek konuyu tekrar ediniz.
➤ Yazılı ya da sözlü basında yayınlanan bir cevap ve düzeltme metnini sınıfta okuyunuz.	➤ Gerekirse öğrenme faaliyetine geri dönerek tekrar ediniz.
➤ Basın Kanunu'na göre süreli yayınlarda, süreli olmayan yayınlarda ve Radyo ve Televizyon yayınlarda, ceza sorumluluğunun kimlere ait olduğunu açıklayınız.	➤ Yazılı ve sözlü basında yayımlanan cevap ve düzeltme metinlerini kesiniz ya da kaydediniz.
	➤ Basın Kanunu'nu inceleyiniz.
➤ Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görevlerini sayınız.	➤ Radyo ve Televizyonların Kurulması Hakkındaki Kanun'u inceleyiniz.
➤ Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun koyduğu yayın ilkelerini sayınız.	➤ Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nu inceleyiniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadığınız beceriler için **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Basın suçu ve unsurlarını saydınız mı?		
2. Cevap ve düzeltme hakkının, kimler tarafından kullanıldığını belirttiniz mi?		
3. Yazılı ya da sözlü basında yayımlanan bir cevap ve düzeltme metnini sınıfta okudunuz mu?		
4. Basın Kanunu'na göre süreli yayınlarda, süreli olmayan yayınlarda ve radyo ve televizyon yayınlarında ceza sorumluluğunun kimlere ait olduğunu açıkladınız mı?		
5. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görevlerini saydınız mı?		
6. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun koyduğu yayın ilkelerini saydınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Beyanname ile ilgili işlenen suçlar, basın zabıta suçlarındandır.
2. () Basın suçları, biçimle ilgili suçlardır.
3. () Basılmış eserler yoluyla işlenen suçlar, yayım anında oluşur.
4. () Cevap ve düzeltme metni, asıl metnin yayınlandığı aynı sayfa, sütun ve puntoda yayınlanmak zorunda değildir.
5. () İnternet yayınlarından doğan sorumluluk “içerik sunucu”ya ait olmalıdır.
6. () Canlı olmayan tespitli yayınlarda, konuşanla birlikte, yayını fiilen yöneten kişiler sorumludur.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

7. Basın Kanunu’nda süreli olmayan yayınlarda sorumluluk benimsenmiştir.
8. Kişinin şeref ve haysiyetine aykırı bir durum varsa ve kişi hakkında gerçeğe aykırı yayın yapılmışsa hakkı kullanılabilir.
9. Cevap ve düzeltme metnini yayınlamakla sorumlu olan kişi dır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ -2

AMAÇ

Basın kartı alabilmek için gerekli koşulları sıralayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Basın Kartları Yönetmeliği'ni bularak, sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.
- Yakın çevrenizde sarı basın kartı sahibi olan bir gazeteciyle basın kartının sağladığı kolaylıklar konusunda sohbet ediniz.
- Sarı basın kartının üzerinde hangi bilgilerin olduğunu inceleyiniz.

2. BASIN KARTLARI

2.1. Basın Kartı Kavramı

Basın kartları, Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından yerli ve yabancı basın yayın kuruluşlarında çalışan kişiler ile devletin enformasyon hizmetlerini yerine getiren kişilere, haber alış verişi kolaylaştırmak için bazı imkânlardan faydalanmaları amacıyla verilir.

Resim 2.1: Sarı Basın Kartı örneği

2.1.1. Basın Kartı Kimlere Verilir

- Yerli basın-yayın kuruluşlarının Türk uyruklu sahip ve mensuplarına, yabancı basın-yayın organlarının Türk uyruklu mensuplarına ve bu Yönetmelikte

sayılan kamu kurum ve kuruluşlarının devlet enformasyon hizmetlerinde çalışan personeline,

- Gazetecilik dışında başka bir işinin bulunmaması şartıyla yerli veya yabancı bir ya da birkaç basın-yayın kuruluşu adına Türkiye’de oturan veya oturmamakla beraber, görev alanı Türkiye’yi de kapsayan yabancı uyruklu gazetecilere verilen resmi nitelikte bir kimlik belgesidir (Basın Kartları Yönetmeliği madde 1 a,b bendi).

Basın kartı, geçici olarak verilebildiği gibi, sürekli olarak da verilebilir.

Daha önceki basın kartları yönetmeliğinde Türk uyruklu gazetecilere sarı basın kartı, yabancı uyruklu gazetecilere mavi basın kartı verilir iken 1 Mayıs 2001’de yürürlüğe giren 24351 sayılı yeni Basın Kartları Yönetmeliğiyle bu ayrım kalkmıştır. Günümüzde hem yerli hem de yabancı gazetecilere, sadece sarı basın kartı verilmektedir.

2.1.2. Basın Kartının Süreklilik Kazanması

- **Sürekli basın kartı**

Sürekli basın kartına daha önceleri basın şeref kartı denilmekteydi.

Aşağıdaki şartları taşıyan gazetecilere, istekleri hâlinde sürekli basın kartı verilmektedir.

Basın Kartları Yönetmeliğinin 5. maddesindeki nitelikleri taşımaları şartıyla,

- En az on sekiz yıl basın kartı taşımış olanlar,
- Basın kartı taşımamakla birlikte, en az yirmi yıl 5953 sayılı Kanun kapsamında fiilen çalışanlar.

İlgili Kanun hükümlerince gazeteciliğe devam edemeyecek derecede malul oldukları sabit olanlar, yöntemine uygun olarak doldurulmuş basın kartı beyannamesini ekledikleri bir dilekçe ile sürekli nitelikte basın kartı almak için Genel Müdürlüğe başvurabilirler (Basın Kartları Yönetmeliği madde 34).

2.2. Basın Kartı Alabilmenin Koşulları ve İade Edilmesi Gereken Durumlar

2.2.1. Basın Kartı Alabilmenin Koşulları

- **Basın kartı alacak kişilerde aranan nitelikler**
 - **Türk uyruklu basın mensuplarının basın kartı alma koşulları şunlardır:**
 - 18 yaşını bitirmiş olması,
 - Ortaöğrenim veya dengi bir eğitim kurumundan mezun olması,

- Kısıtlı veya kamu hizmetlerinden yasaklı olmaması,
- Ağır hapis, taksirli suçlar hariç olmak üzere beş yıldan fazla hapis cezalarından biriyle hüküm giymemiş olması gerekir. Yayın tehdidiyle para ve menfaat sağlamak, hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma, yalan yere şahitlik, yalan yere yemin etmek suçlarından birinden hüküm giymemiş olmak. İftira, suç atmak, müstehcen ve hayâsızca yayın, fuhşa tahrik, hileli iflas, zimmet, rüşvet veya resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırmak gibi suçlardan hüküm giymemiş olması gerekir.
- 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki İlişkilerin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümlerine uygun sözleşme yapmış olması,
- Gazetecilikle birleşebilen işler dışında, resmi veya özel bir kuruluştaki ücretli ücretsiz görev almaması, anonim şirketler ve kooperatiflerde ortaklık hariç herhangi bir kuruluşun sahibi veya ortağı olmaması şarttır.

Basın kartı alacak günlük, haftalık ve on beş günlük süreli yayın sahiplerinde, televizyon-radyo şirketi yönetim kurulu başkanlarında ve kamu görevlilerinde bu maddenin (e) ve (f) bentlerinde, aylık süreli yayın sahiplerinde (e) bendinde yer alan şartlar aranmaz (Basın Kartları Yönetmeliği madde 5 a,b,c,d,e,f bendi).

➤ **Yabancı gazetecilerin basın kartı almaları**

Yabancı basın-yayın organlarını temsilen Türkiye’de yerleşik olarak faaliyet gösteren veya görev alanı Türkiye’yi de içine alan veya geçici olarak Türkiye’ye gelen veya Türkiye’deki yayın organlarında çalışan yabancı uyruklu gazetecilere, talepleri hâlinde basın kartı verilebilir.

Eser yazmak, film çekmek, konferans hazırlamak amacıyla geçici bir süre Türkiye’de bulunan yabancılar da Genel Müdürlükçe yabancı basın-yayın kuruluşu mensubu olarak kabul edilebilir.

Basın kartının verilir verilmemesi hususunda Genel Müdürlüğün takdir yetkisi vardır (Basın Kartları Yönetmeliği madde 40).

2.2.2. Basın Kartının İade Edilmesi Gereken Hâller

Basın kartı;

- İş yeri veya görev unvanının değişmesi,
- Askerlik, emeklilik ve benzeri sebeplerle işten ayrılma,
- Kart taşıyamayacak başka bir göreve atanma,
- Yayın organlarının başkasına devri veya yayına son vermesi,
- Belirli bir süre için verilmiş ise bu sürenin sona ermesi hâllerinde bir ay içinde Genel Müdürlüğe iade edilir.

Bu maddenin (a) bendi kapsamı içinde bulunanların yeniden basın kartı talep etmeleri halinde, ellerindeki basın kartı yenisi ile değiştirilinceye kadar geçerliliğini korur (Basın Kartları Yönetmeliği madde 31 a,b,c,d,e bendi).

2.2.3. Basın Kartının İptal Edileceği Hâller

Basın kartı sahibinin;

- Basın Kartları Yönetmeliğin 5. maddesinde sayılan niteliklere sahip olmadığının anlaşılması veya bu nitelikleri sonradan kaybetmesi,
- Sahibi veya bağlı bulunduğu basın-yayın kuruluşunun, yönetmelikte sayılan niteliklere sahip olmadığının anlaşılması veya bu nitelikleri sonradan kaybetmesi,
- Yönetmeliğin 31. maddesi gereği, iade etmesi gereken basın kartını süresinde iade etmemesi,
- Gerçeğe aykırı bilgiler içeren beyanname doldurması veya bu nitelikteki bir beyannameyi onaylaması,
- Yönetmeliğin 29. maddesinde yer alan bildirim zorunluluğunu yerine getirmemesi,
- Yönetmeliğin 30. maddesi gereğince basın kartı alıp, bu süre içinde basın dışı iş yaptığının tespiti,
- Basın kartını veya basın trafik kartını bir başkasına kullandırması,
- Basın kartının kaybolması, kullanılamaz hâle gelmesi durumlarında basın kartı ve varsa basın trafik kartı Genel Müdürlükçe derhal iptal edilir ve gerekli görülen kamu kurum ve kuruluşları ile basın meslek kuruluşlarına basın kartı, il trafik kartının iptali bildirilir (Basın Kartları Yönetmeliği madde 32 a,b,c,d,e,f,g,h bendi).

Yabancı uyruklu gazeteci, görevinin sona ermesi veya iş yeri değişikliği hâlinde, basın kartını iade etmek zorundadır. Bu zorunluluğa uymayanların kartları iptal edilir.

Genel Müdürlük, gerekli gördüğü hâllerde de basın kartını iptal edebilir.

2.3. Basın Kartlarının Sağladığı Kolaylıklar

Basın kartı taşıyanlar;

- Devlet ve belediyelerin, özel idare ve köylerin veya bunlara bağlı kuruluşların, şehir içinde veya dışında işlettikleri tarifeli taşıtlardan, indirimli veya parasız olarak yararlanmak,
- Kamuya ait müze, galeri, sergi, stadyum ve hipodromlar ile benzeri yerlere ücretsiz girmek,
- Kanunen gizli olmayan veya idarece gizli yapılmasına gerek görülmeyen toplantı yerine serbestçe girmek,

- Resmi törenlere kolay görev yapmalarını sağlayabilecek bir konumda katılmak,
- Kartlarını göstermek şartıyla posta işletmelerinde bulunan telgraf, faks, telefon, teleks ve benzeri araçlardan öncelikli olarak yararlanmak ve her türlü basılı malzemeyi indirimli ücretle göndermek,
- Emniyet Genel Müdürlüğünce düzenlenmiş “Basın Trafik Kartı”nı göstermek şartıyla, devlet törenlerinde, millî veya milletlerarası karşılaşmalarda, basın toplantılarında, Türk ve yabancı devlet büyüklerinin resmî ziyaret, gezi ve incelemelerinde ve benzeri diğer durumlarda, trafik görevlilerinin vereceği işaret ve talimatlar doğrultusunda, park etme, durma, duraklama ve geçiş üstünlüğü gibi kolaylıklardan yararlanmak hakkına sahiptirler.

Güvenlik kuvvetleri ve kamu kuruluşları, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen hâllerde, basın kartı sahiplerinin görevlerini en kolay şekilde yapmalarına yardımcı olurlar (Basın Kartları Yönetmeliği madde 46 a,b,c,d,e,f bendi).

UYGULAMA FAALİYETİ

Basın kartıyla ilgili aşağıdaki uygulamaları yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Türk uyruklu basın mensuplarının basın kartı alabilme koşullarını sayınız.	➤ Gerekirse öğrenme faaliyetine geri dönerek tekrar ediniz. ➤ Basın Kartları Yönetmeliğini inceleyiniz. ➤ Basın Kartları Yönetmeliğini inceleyiniz. ➤ Basın Kartları Yönetmeliğini inceleyiniz.
➤ Basın kartlarının iade edilmesi gereken hâlleri sayınız.	
➤ Basın kartlarının iptal edilmesi gereken hâllerini sayınız.	
➤ Basın kartlarının sağladığı kolaylıkları sayınız.	
➤ Bir sarı basın kartı üzerinde, hangi bilgilerin yer aldığını inceleyiniz.	➤ Bir sarı basın kartını inceleyiniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadığınız beceriler için **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Türk uyruklu basın mensuplarının basın kartı alabilme koşullarını saydınız mı?		
2. Basın kartlarının iade edilmesi gereken hâlleri saydınız mı?		
3. Basın kartlarının iptal edilmesi gereken hâlleri saydınız mı?		
4. Basın kartlarının sağladığı kolaylıkları saydınız mı?		
5. Bir sarı basın kartı üzerinde, hangi bilgilerin yer aldığını inceleyebildiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Basın kartı verilecek olan yayın kuruluşu sahibi ve çalışanının gazetecilik görevi dışında bir işte çalışması önemli değildir.
2. () Yerli basın mensuplarına sarı basın kartı, yabancı basın mensuplarına mavi basın kartı verilir.
3. () Basın kartları basın mensuplarına işlerini yaparken bazı kolaylıklar sağlar

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

4. Basın kartları Genel Müdürlüğü tarafından verilir.
5. yerli ve yabancı basın yayın kuruluşlarında çalışan kişilere ve devletin enformasyon hizmetlerini yerine getiren kişilere, haber alış verişi kolaylaştırmak amacıyla verilir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Suçun basın yoluyla işlenmiş olması, ağırlaştırıcı bir sebep değildir.
2. () Kademeli sorumlulukta, en sonuncu derecede dağıtan ve satan sorumludur.
3. () Yabancılar da cevap ve düzeltme hakkını kullanabilirler.
4. () Cevap ve düzeltme metni, asıl metnin 2 katı uzunluğunda olabilir.
5. () Basın düzenine karşı işlenen suçlar (basın zabıta suçları) yayın öncesinde ya da yayın sonrasında ortaya çıkabilir.
6. () Özel radyo ve televizyonlarda cevap ve düzeltme metninin yayınlanıp yayınlanmaması için son kararı sulh ceza mahkemesi verir.
7. () TRT Kurumunun yayınları yoluyla işlenen suçlarda; yayın tespit yoluyla yapılmışsa metni yazan ve sesi tespit edilenle birlikte, bu metni veya tespiti fiilen kontrol eden kişiler sorumludur.
8. () Özel radyo ve televizyonlarda yayından doğan sorumluluk, yayını yöneten veya programı yapanla birlikte sorumlu müdüre aittir.
9. (...) Yazılı basına, radyo ve televizyon yayınlarına göre; daha fazla yasaklar getirilmiştir.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

10. Aşağıdakilerden hangisi, cevap ve düzeltme hakkını kullanamaz?
A) Gerçek kişiler
B) Tüzel kişiler (Özel hukuk tüzel kişileri)
C) Kamu kuruluşları
D) Mirasçılar
11. Süreli yayınlarda asıl sorumluluk kime aittir?
A) Sorumlu müdür
B) Eser sahibi
C) Yayımcı
D) Matbaacı

12. Aşağıdakilerden hangisi radyo, televizyon yayın ilkelerinden birisi değildir?
- A) Yayınların, toplumun millî ve manevî değerlerine ve Türk aile yapısına aykırı olmaması
- B) Özel hayatın gizliliğine saygılı olunması
- C) Yayınların, yayın ilkelerine uygun olarak yapılması
- D) Bilgi iletişim telefonları yoluyla yarışma ve benzeri yöntemlere başvurulmaması
13. Aşağıdakilerden hangisi, Türk uyruklu bir basın mensubunun basın kartı alabilmesi koşullarından birisi değildir?
- A) Kısıtlı ve kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak
- B) Gazetecilikle birleşen işler dışında, resmî veya özel bir kuruluştaki ücretli-ücretsiz görev yapmak
- C) Ortaöğrenim mezunu olmak
- D) 18 yaşını bitirmiş olmak
14. Basın kartları aşağıdakilerden hangi kolaylığı sağlamaz?
- A) Kamuya ait müze, sergi, stadyum vb. yerlere ücretsiz girmek
- B) Telgraf, faks, telefon, teleks vb. araçlardan öncelikli olarak yararlanmak ve her türlü basılı malzemeyi ücretsiz olarak göndermek
- C) Gizli olmayan toplantı yerlerine serbestçe girmek
- D) Resmi törenlere kolay görev yapabilecek bir konumda katılmak

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

15. Cevap ve düzeltme hakkı kişiler tarafından kullanılır. Cevap ve düzeltme hakkını elde ettikten sonra, bu hakkı kullanmadan ölen kişiler için bu hakkı'ı kullanabilirler.
16. Basının araç olarak kullanılmasıyla işlenen suçlara suçlar denir.
17. Kanun belirli bir hareketi sadece basın yoluyla işlendiği zaman cezalandırıyorsa bu suçlara Anlamda basın suçları denir.
18. Cevap ve düzeltme hakkı, kişilerin ve İhlal edici veya kişilerle ilgili aykırı yayımlar yapılması durumlarında kullanılabilir.
19. TRT'de cevap ve düzeltme metninin yayınlanması için son kararı Ankara Ceza Mahkemesi verir.
20. Süreli eserlerde cevap ve düzeltme hakkı ay içinde kullanılmalıdır.

-
21. Radyo ve televizyon kurumlarının, yayın ilkelerine uygun olarak yayın yapmalarını
Radyo ve Televizyon’u denetler.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ -1'İN CEVAP ANAHTARI

1	Doğru
2	Doğru
3	Doğru
4	Yanlış
5	Doğru
6	Doğru
7	Kademeli
8	Cevap ve Düzeltme
9	Sorumlu Müdür

ÖĞRENME FAALİYETİ -2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	Yanlış
2	Yanlış
3	Doğru
4	Basın -Yayın Enformasyon
5	Basın kartları

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1	Yanlış	12	C
2	Doğru	13	B
3	Doğru	14	B
4	Yanlış	15	Gerçek- Mirasçılar
5	Doğru	16	Basın Yoluyla İşlenen
6	Yanlış	17	Dar
7	Doğru	18	Şeref Haysiyetini- Gerçeğe
8	Doğru	19	Asliye
9	Yanlış	20	2
10	C	21	Üst Kurul
11	B		

KAYNAKÇA

- AZİZ Aysel, **Radyo ve Televizyon Yasal Düzenlemeleri**, A.Ü. İletişim Fakültesi Basın-Yayın Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No:1, Ankara, 1995.
- BIYIKLI Hasan, **Haberleşme Hukuku Ders Notları**, A.Ü. SBF, Basın –Yayın Yüksek Okulu Yayınları, Ankara, 1989.
- ÇEÇEN Anıl, **Düşünce Hukuku**, Doruk Yayınları, Ankara, 1995.
- ÇOLAK Nurettin İlker, **Kitle İletişim Hukuku**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2007.
- GÜZ Nurettin, **Basında Yasalar Suç ve Cezalar**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1988.
- İÇEL Kayıhan, **Haberleşme Hukuku**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. İstanbul, 1990.
- İÇEL Kayıhan, Doç. Dr. Yener ÜNVER, **Kitle Haberleşme Hukuku**, Basın Radyo- Televizyon, Sinema-Video İnternet, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. Yenilenmiş 6. Baskı, İstanbul, 2005.
- ÖNGÖREN Gürsel, **Televizyon ve Radyoda Kişilik Haklarına Saldırılara Karşı Hukukî Başvuru Yolları**, Der Yayınları, İstanbul,1996.
- YÜCEL Seniye, **İktidar ve Basın Kartı**, Çağdaş Gazeteciler Yayınları, Ankara, 1995.
- Basın Kanunu (5187 Sayılı 2004 Tarihli).
- Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun (3984 Sayılı, 1994 Tarihli).
- Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu (2954 Sayılı, 1983 Tarihli).
- Basın Kartları Yönetmeliği (24351 Sayılı, 2001 Tarihli).